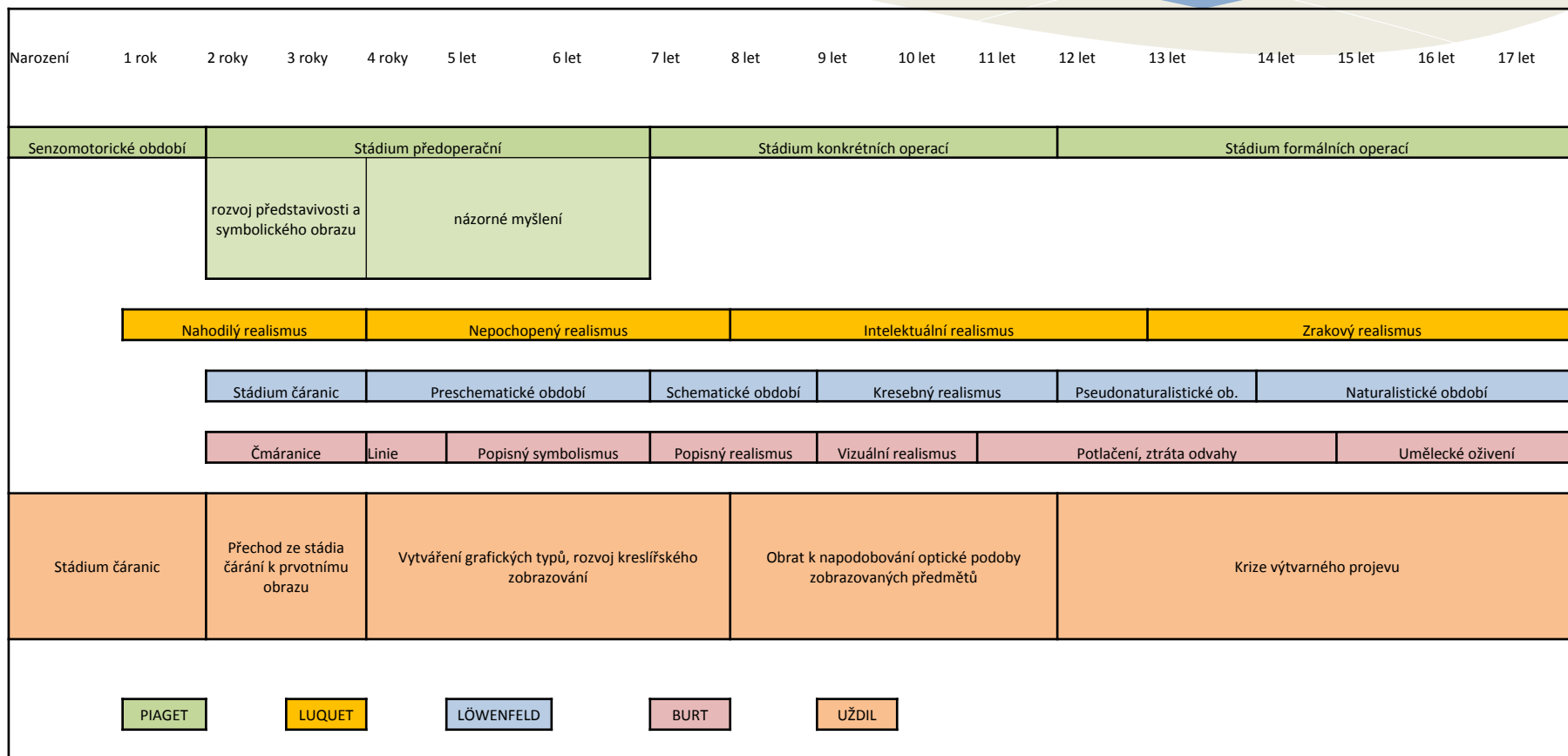

Vývoj dětského výtvarného projevu

1. část

Vývoj DVP na časové ose

Senzomotorické období

Před 1 rokem života – nelze mluvit ještě mluvit o inteligenci

- * *I. stádium* – reflexy;
- * *II. stádium* – zvyky;
- * *III. stádium* – koordinace vidění a uchopování;
- * *IV. a V. stádium* – počátek inteligence, dítě uplatňuje známá schémata k dosažení svých cílů;
- * *VI. stádium* - dítě starší 1 roku už hledá nové prostředky k dosažení svých cílů;

DVP v senzomot. období 1

- * Před 1 rokem se většinou dítě nedostane k možnosti kreslit, pokud by kreslilo, vytvářelo by skvrny.
- * Předvýtvárné období – *ničivé období* (Uždil, 1974): nežádoucí, destruuující, špinící apod. činnosti zanechávající za sebou trvalou stopu.
- * Dítě se seznamuje s novými okolními předměty tak, že je používá (čárá s nimi, tluče, píchá, mačká je, trhá, tře, hladí,...).
- * Interakce asimilace a akomodace (Piaget & Inhelderová, 1997).

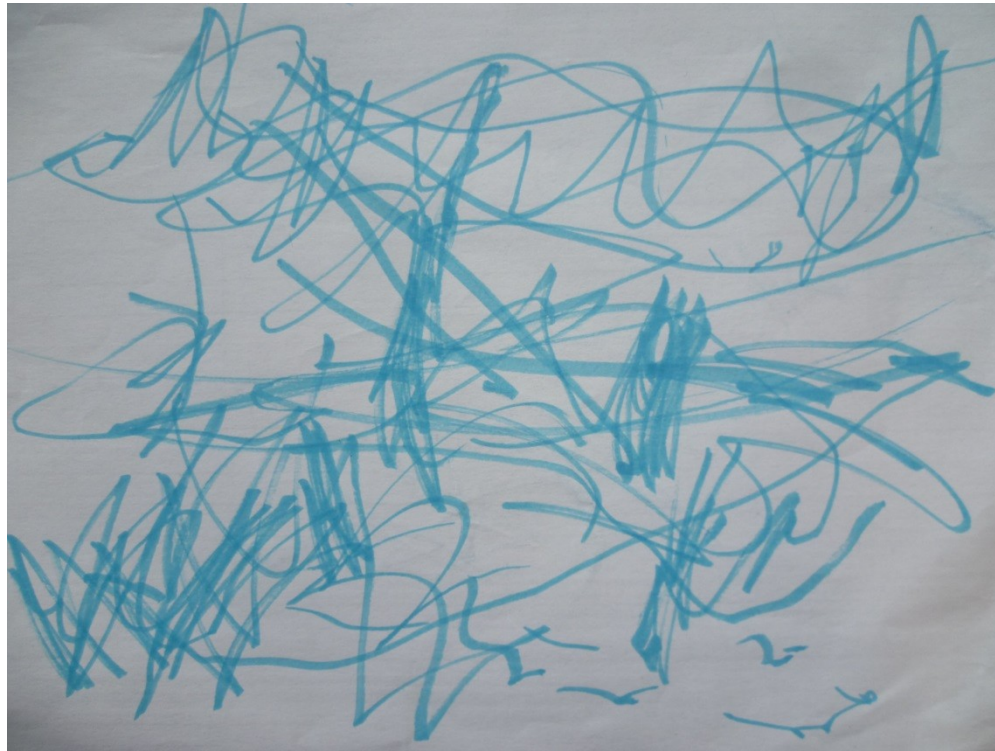
DVP v senzomot. období 2

- * Dítě je schopné čmárat na papír již kolem 1 roku, pouze motorický pohyb, jenž není vázán na papír, hra bez cíle, koordinace natahovačů a ohýbačů svalů (*chaotická, bezobsažná čmáranice*).
- * Zlepšení motoriky, koordinace mezi okem a paží, možnost inhibice v kresbě, zpětná vazba do psychiky dítěte – vědomá kontrola (*kontrolovaná čmáranice, s rozvojem asociace představ na konci 2. roku – asociativní čmáranice* – obsah kresbě dodáván dodatečně – ex post, těsně po té může být jiný než následující den, pokud se obsah promítá již do tvorby a s postupem času se nemění – *obsažná čmáranice*).

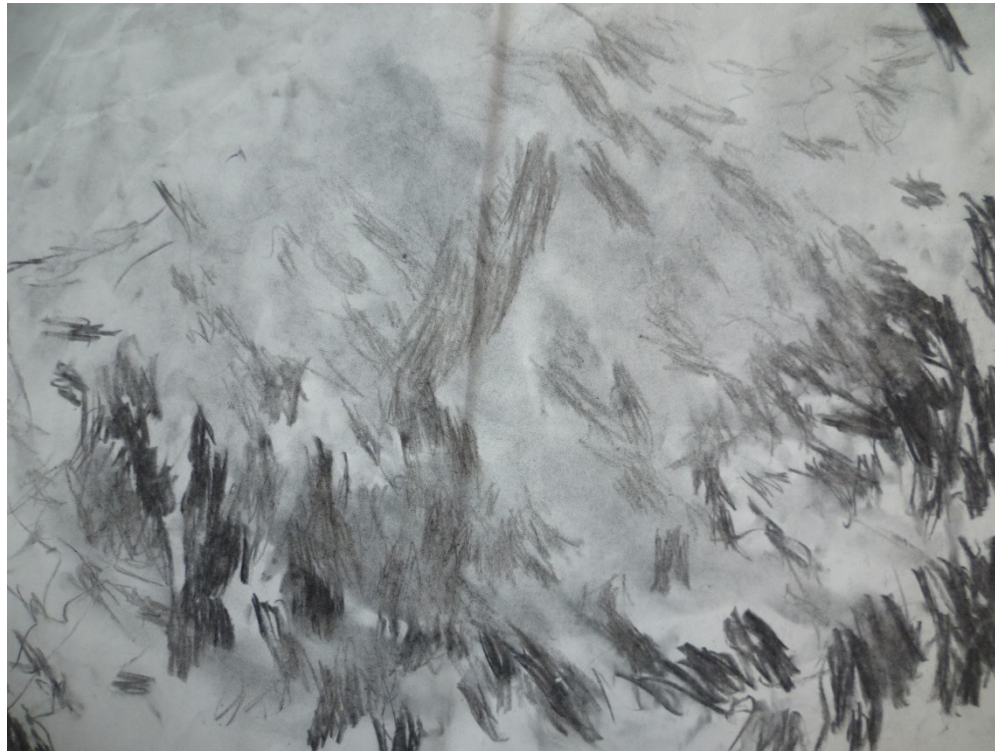
Ukázka bezobsažné chaotické čmáranice

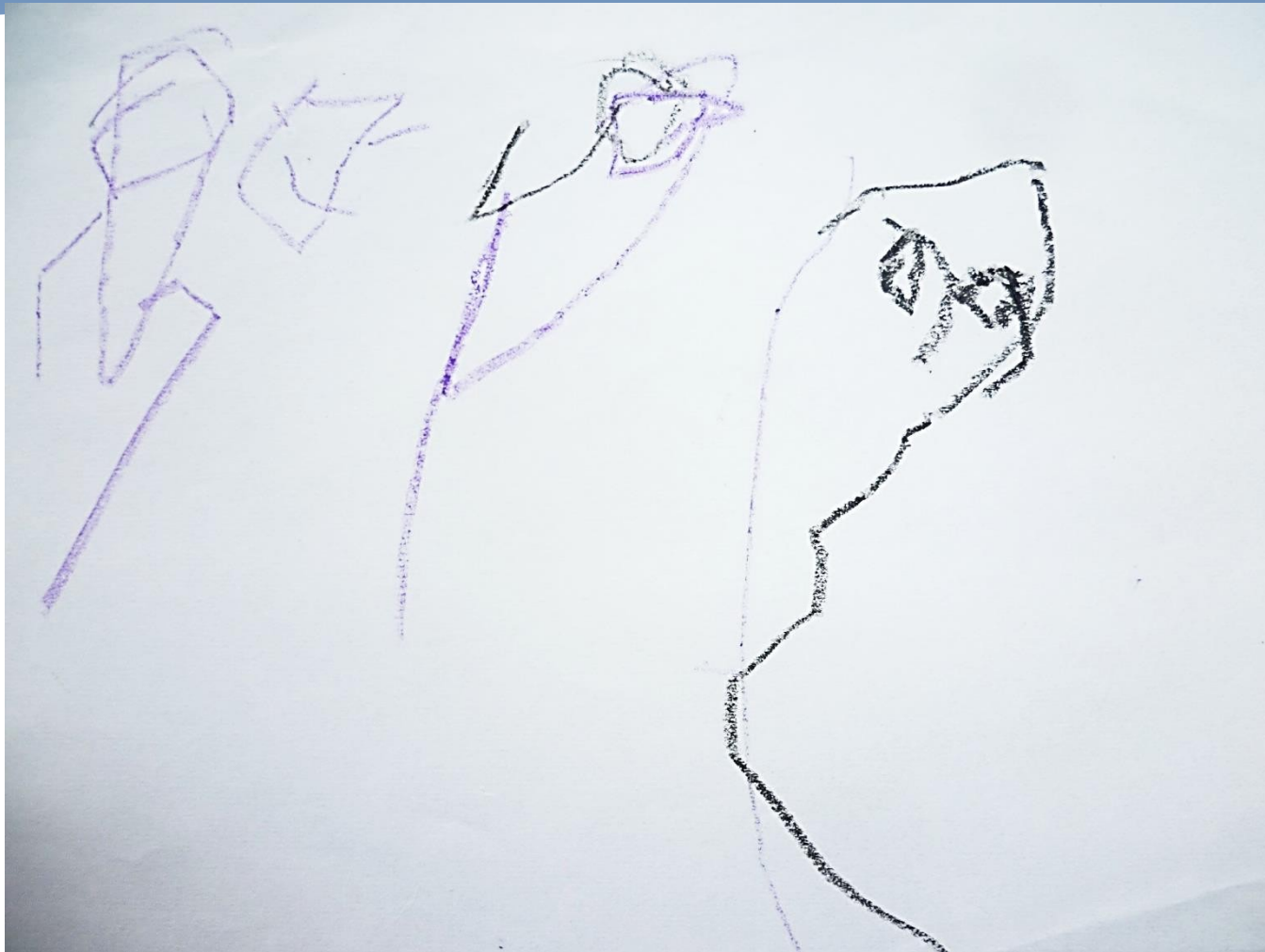
Ukázka bezobsažné čmáranice
s počátečními projevy kontroly
(inhibice – zastavení se)

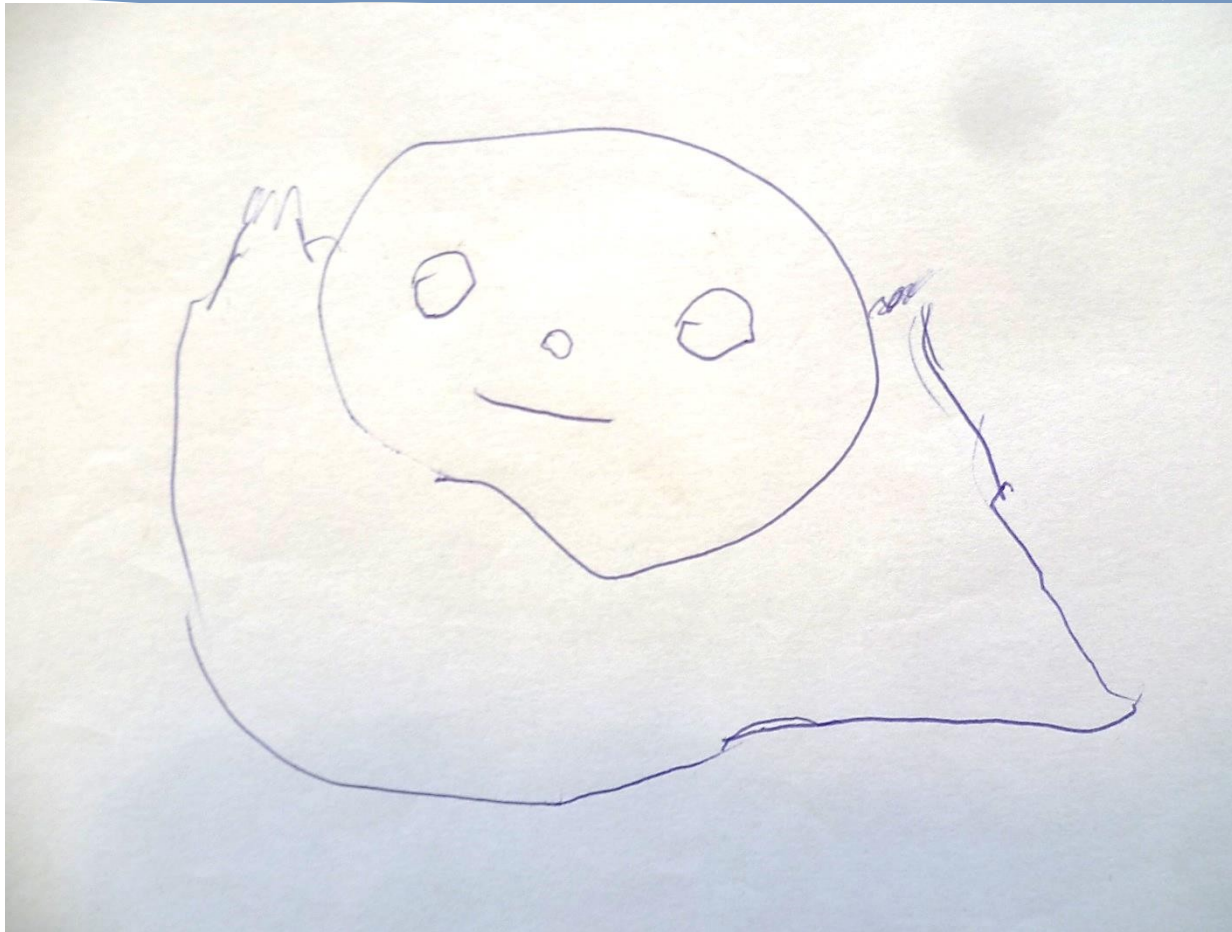
Ukázka vícečetného zastavení (inhibice) a změny směru

Asociativní kontrolovaná čmáranice (význam dodáván dítětem dodatečně)

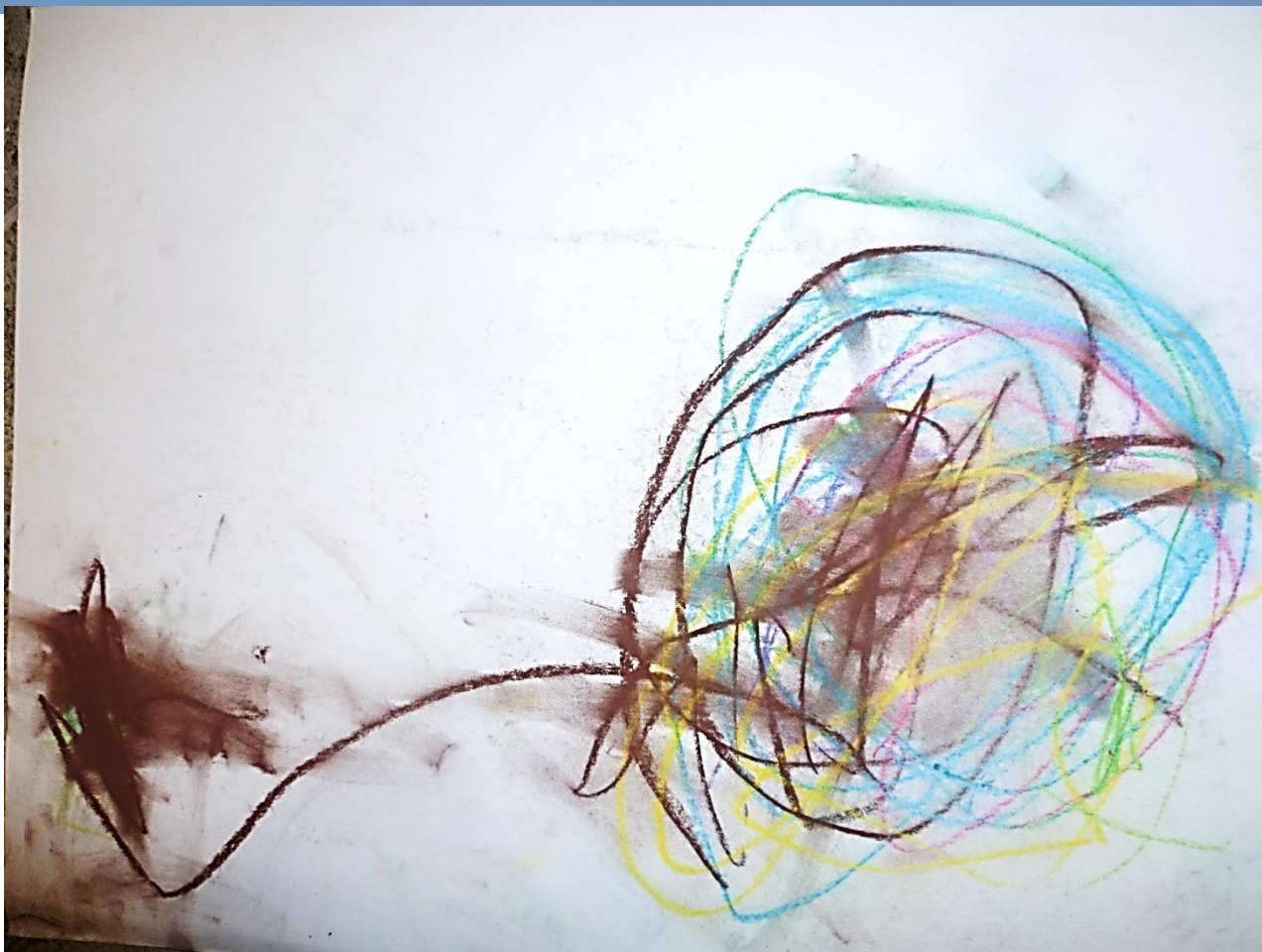
Ukázka kontrolované čmáranice
s obsahem předem určeným
(u vymezování bezobsažné, asociativní a obsažné čmáranice je
zcela zásadní aktuální interpretace dítěte).

Počátek předoperačního období

- * Kruhové útvary (neúplné), křivky, spirály, body, krátké husté čmáranice,...
- * Zlepšení motoriky – možnost kresby uzavřeného kruhu, kříže.
- * 3 leté dítě: ovál, pravoúhelník, trojúhelník, kříž (řecký, diagonální).
- * Osamostatnění spirál a kruhu. Spirála (děj, zákon organického růstu a jeho souměrné jednoty). Kruh (uvědomění si sebe jako samostatného individua s vnitřním napětím a dynamikou).

Ukázka spirály před vznikem prvního kruhu

Předoperační období 1.

- * Uplatňuje se zákon symetrie, osově souměrnosti.
- * Úmyslné užívání čtyřúhelníku (symbol hmotnosti, váhy a odporu vůči tlaku), trojúhelníku (s. potřeby přebití tlaku, ostré úhly – vzdor).
- * Každé dítě uplatňuje vlastní preferované kombinace tvarů, možno doplněné o další čmáranice.
- * Vytváření objektů jako skládání geometrických tvarů mizí až v mladším školním věku.

Předoperační období 2.

- * 3,5 roku – zákon rytmu (opakování tvarů).
- * 4 roky – uvědomování si cíle, toho co dítě chce nakreslit, již při samotné realizaci, nikoliv dodatečně jako u asociativní čmáranice
- * (bezobsažná – asociativní – obsažná čmáranice).
- * Čitelnost významu i pro ostatní.

Předoperační období 3.

- * Vytváření grafického typu: pro dítě charakteristické naučené schéma pro konkrétní jev a přenášené na jevy ostatní (zvíře s podobným vzhledem jako člověk).
- * Změna grafických typů se děje jako vypořádávání se nového a starého ve vnitřním světě dítěte.
- * Koexistence grafických typů.
- * Vracení se starých typů.
- * Různé fáze grafických typů podle důležitosti objektu.

Koexistence starého a nového grafického typu, různé typy podle důležitosti postav pro autora

Předoperační období 4.

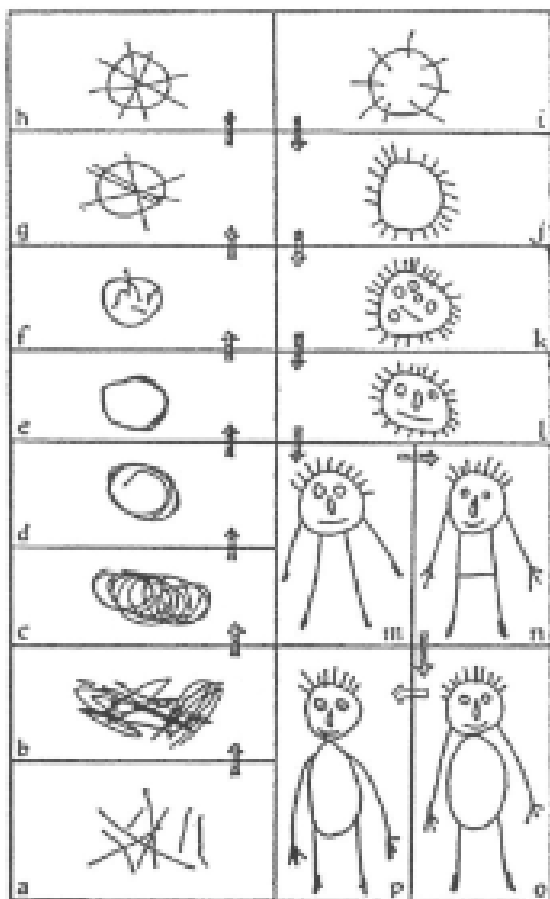
Změna grafického typu není náhodná. Na vývoj nového typu působí potřeba:

- A) vyjádřit vztah člověka k okolí;
- B) naznačit věcné vztahy a souvislosti;
- C) zdůraznit jednání osob;
- D) charakterizovat duševní hnutí;

Předoperační období 5.

- * Učitel by neměl při spontánní kresbě vstupovat do přirozeného vývoje dětského výtvarného projevu se záměrem dítě posunout kupředu, nabádat dítě, aby dokreslilo další a další prvky (kde má obočí, kde má uši?...), ke kterým ještě samo psychicky nedozrálo.
- * Měl by dítě učit poznávat své tělo pomocí různých her, při kterých si uvědomují jeho části i funkce, smysly, a stejně přirozeným způsobem poznávat i svět kolem.
- * Co se nenásilně pomocí zkušenosti začlení do dětského poznání se projeví po dozrání potřebných myšlenkových struktur i v jeho projevu.

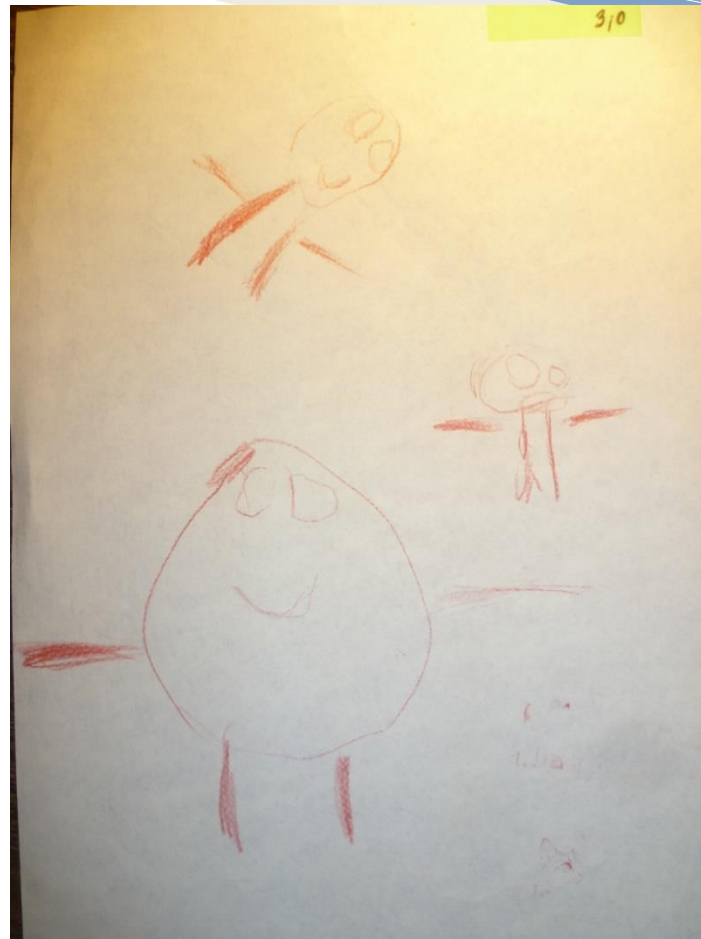
Vývoj lidské postavy

- * Hlavonožec – kruh, ovál, postupně detaily obličeje (oči ---pusa --- nos--- uši), z ní vyrůstají třásňovité linie často většího množství.
- * Redukce linií na dvě (nohy), někdy se dvěma dalšími postranními liniemi – ruce – vyrůstají buď z nohou nebo z hlavy.
- * Spojovací čára --- tělo, ruce už jdou z krku, postupně druhá čára u rukou a nohou --- účes, oblečení, kalhoty, šaty, genderové rozlišení, postavy v situaci.

Obr. 9 Základné tvary kresby ľudskej postavy. In: Butina, M.: O sliкарstvi. Ljubljana, DEBORA 1997.

Ukázka hlavonožce ruce z nohou i z hlavy

(3, 0)

Ukázka hlavonožce linka vymezuující tělo

(3, 0)

Tělo jako samostatná část
genderově odlišené postavy účesem,
další prvky (nos, boty)

(4, 3)

Oblečení prozatím v rámci vymalování,
obrysová čára zatím jedna,
další detaily (brýle, prsty).

(4, 3)

Oblečení již ve dvou obrysových liniích, prsty oválné

(5, 7)

Postava z plného profilu

(5, 0)

Postavy v ději (návštěva v 1. třídě)

(5, 10)

-
- * Hazuková, H., Šamšula, P. (2005). *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
 - * Davido, R. (2008). *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál.
 - * Šicková Fabrici, J. (2008). *Základy arteterapie*. Praha: Portál.
 - * Uždil, J. (1974, nebo 2002). *Čáry, klikyháky, paňáci a auta*. Praha: SPN, nebo Praha: Portál.